

LEONIDA LARI: REVELAȚIA „EPIFANICĂ” A POETICITĂȚII

ROȘCA Timofei, dr. hab., conf. univ.

Summary

In study Leonida Lari: the revelation of the "epiphany" of poetics investigating a theoretical issue of principle concerning poetic Leonida Lari often criticized by commentators but also by peers themselves.

The volume of poems in prose "Epiphanies" it is a polemical response in this regard. Writer displays its concept of poetry in the creative process. In these five volumes demonstrates the author the way of creation...

Transcenderea sacrului printr-o vizualizare metafizică presupune, firește, și o excelare a poeticității. O dovadă în acest sens este și modelul poeziei L.Lari din volumul „Epifanii”, apărut în 1994, la Editura Porto-Franco din Galați. Pe lângă misticismul și viziunea filosofică a existenței, „Epifaniile” au și un caracter demonstrativ-metodologic: a justifica un mod al ieșirii eului din cercul îngust al convențiilor și, totodată, a-și asuma dispoziția lansării în supratranscendental, dar și, nu mai puțin esențial, a justifica regăsirea de sine în structura lui. Sunt aplicate principiile axiale ale creativității, implementate pe cont propriu. În cazul dat, poeziei i se oferă mai mult spațiu pentru fantezie, o libertate deplină, „daimoniană”, cum ar zice însăși poeta. Prin acest gest „epifanic” poeta vrea, totodată, să spulbere impresia de bizarerie față de starea de grație a propriei poezii, față de virtualitățile gândirii și reprezentării, față de logica convenționalului artistic și libertățile fanteziei – condiții amendate uneori de unii colegi de breaslă. Se demonstrează, așadar, designul genetic al întreprinderilor creatoare, miza, temeiul poeticității, de la care pornind, eul poetic are mandatul comportărilor sale libere, inclusiv al lansărilor în abstract, în fantastic, în supratranscendental, în metafizică.

În tot ce scrie, L. Lari pune la temelie conceptul biblic de înțelegere și interpretare a genezei și a evoluției lumii, a poeziei însăși inclusiv, a manifestării eului poetic în posibilele lui ipostaze. Pe de altă parte, poeta, încălzită de raza divinului, obține o deplină „dezlegare” a cugetului, pentru a transcende în universul demiurgic imaginar, dispune pe această cale de intuiția unei structuri fantasmagorice a luminii providențiale, inaugurale de lume, își îndreptățește curajul creator al propriului eu. Comunicarea se datorește cuvântului sacralizat. Acesta străluminează nu numai perspectiva, dar și interiorul gândirii, predispoziția creatoare în ipostazierea eului: de la geneză și până la reidentificarea cu enigma acesteia din urmă. Cu alte cuvinte, asistăm la nașterea lumii secunde, și, totodată, la irizările spiritului de creație, în lungul drum al metamorfozei.

Volumul „Epifanii” e și o reacție la invectivele adversarilor poeziei L. Lari. E scris în proză, pentru a fi mai liberă în expresie și mai explicită la receptare. „Epifanii” reprezintă un capitol de metodologie poetică, cum am spus, o introducere în metafizica genezei și a evoluției spiritului de creație. În traiectul manifestării sale vizionare acesta din urmă cunoaște cinci ipostaze, după cum e compartimentat și acest vast poem în proză: „Stihii”, „Crescături”, „Vietăți”, „Oameni”, „Îngeri”. Fiecare din aceste capitole este dislocat și disecat în alte succinte incursiuni în existențialul iluzoriu – prilej de confirmare a vigoriei eului creator.

Sacrul se contopește aici cu fantasticul – un fantastic transfigurat până la identificarea cu inefabilul. Poeta stăpânește un imaginar „fluid”, alimentat de propria stare „epifanică”. Or,

principalul, poeta ne oferă însăși structura perspectivei transcendente, de la biografic la divin și invers: „La inefabila chemare (a îngerului – n.n.), m-am prelinș ușor din trup, rămânând un fluid de lumină tremurătoare în spațiul închis al casei. Cât ai fulgera cu o idee, cât ai clipi din ochi ne pomenim într-un alt loc pe pământ – în preajma casei în care m-am născut”.

„Epifaniile” L.Lari oricând pot fi arbitrate, discutate în planul viziunii. Dar tot ele sunt atractive prin caracterul lor „experimental”, provocator de dispoziție creatoare. Mare parte din tot ce se întâmplă în lumea transcendentă are loc la L. Lari pe cont propriu. În orice caz, pentru orientare, autoarea „Epifaniilor” ne propune mai multe noțiuni, formulări sau „categorii”, metaforizate, prin care am putea măcar să ne imaginăm perspectiva sondării transcendentului divin, principiile ce domină în acest tărâm imaginar, „fantasmogoric”: „unde telepatice”, „văzul lăuntric”, „sfera de lumină”, „focul dulce”, „energie intensă”, „transmiterea”, „fluid de lumină”, „fluid eteric”, „fluizi ovoidali”, „sol trimis”, „unduitorii”, „unde energetice”, „meditația”, „transă sibilinică”, „înstrăinarea”, „supraîntâmplare”, „ghem de aer”. Altfel spus, autoarea ne oferă „instrumentariul elaborativ”, ca dovadă și șansă de a recunoaște dimensiunile „epifanice” ale unui „dincolo” metafizic.

Chiar dacă și este la mijloc o mistică, așa cum au interpretat unii exegeți, e, totuși, o mistică lucidă, (in)conștientă, inspirată. M. Eliade spunea că pentru a sesiza timpul sacru, trebuie să dai dovadă de talent. Deci harul, apropiere sau include în cele sfinte. Mai mult decât atât, L. Lari pe lângă vocația orfică sau profetică, mai stăpânește, cum am văzut, și curajul implicării în sacralitate, capacitatea de a ne vorbi din perspectiva tărâmului sacru, așa cum unele spirite vizionare ne vorbesc din perspectiva sau din interiorul neantului (M. Isanos, A. Blandiana ș.a.).

Poezia din proza L. Lari poate fi privită și ca una „scientistă” (A. Mușina). Impulsurile intuitive prefigurează nebănuite microstudii într-un tărâm hieratic, pe care poeta se străduie cu toate rezervele imaginației să-l facă sesizabil. Cât ar părea de „tulbure”, L. Lari are premoniția vederii atemporale, „în acea transparență a netimpului, în care orice gând vinovat, colorează îndată și închide fereastra vederii”. Cele cinci suflete din „Timpul astral” sunt „niște fluizi ovoidali, lipsiți de sex și înclinări pământeste, ușor pătrunzători prin orice materie, ușor mișcători prin orice spațiu în plutare sau cu pași plutitori...”. Elementul activ, care întreține viziunea metafizică, fie și bizară, pare să fie, cum am văzut, ca și la L. Blaga, tot „lumina”. Astfel că „cei cinci” se „înșiruiesc în dependență de puterea luminii din fiecare (așa am înțeles că sunt legile universului în spațiile metafizice superioare)”. Evident, spiritul poetic larian cunoaște o dublă revelație: tainele universului transcendent, în care se include ca element component și activ, pe de altă parte, poeta descoperă în plan ontologic, un alt nivel existențial – „spațiile metafizice superioare”. Unul din ele ar fi, de data aceasta, în intuiția supratranscendentă a spiritului veghetor, „cel mental”, așa cum în lumea pământescă este „rațiunea pură” sau „ideea absolută”, în sens kantian sau hegelian. Cu alte cuvinte, poeta sugerează o treaptă a prezenței spiritului în transcendent, o continuitate, în alte trepte și forme, în așa numita „spațialitate” ideatică. Spiritul „pământesc” se poate apropia de acest tărâm doar prin „nerăbdarea” harului, după observația celui trecut „dincolo de muntele de lumină”. Acea nerăbdare, trecere peste o ordine sacră, standartizată în această lume, poate fi considerată și ca o dispoziție demoniacă, simțită, accentuată pe parcursul creației L. Lari (în „Daimonul meu”, de pildă). Spiritul angelic e dedublat, ca și la M. Eminescu („Înger și demon”)

„Epifaniile” L. Lari nu se rețin doar și numai în câmpul purei fantezii metafizicizate. Ele sunt importante și prin aceea că scot în evidență, într-un chip neobișnuit, adevăruri mari, dureroase, din diferite domenii ale vieții, chiar dacă despre ele s-a mai spus. Trecute prin filtrul „luminii” „Epifaniilor”, aceleași adevăruri sunt strălucite „sferic”, adică văzute din toate direcțiile: fie că este vorba de valorile sacre („Îngerul”), de credință („Demonul în alb”, „Strigoii”, „Minunatul călător”), de ontologie („Demiurgul”), de moarte și speranță („Nu pot să mă deprind cu moartea...”), de nedreptățile sociale, sau chiar de mijloacele de creație. „Metafora”, zice autoarea „Epifaniilor”, este trecerea luminii de la noi (ființele providenței – n.n.), din nevăzut, la voi, spre ceea ce vede... Sferă fiind, te auzi pe tine însăși dinăuntru și din toate părțile deodată...”.

O asemenea vizualizare metafizicizată a poeziei și a poeticității, fie și experimentală, dizolvă standardele, antrenează cugetul și sensibilitatea creatoare spre alte tărâmuri și dimensiuni existențiale, supratranscedentale.